

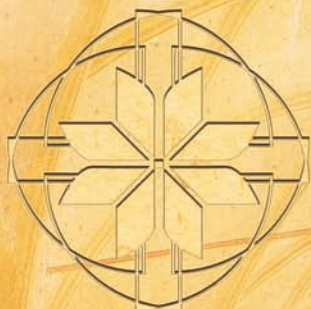
БЕРЕГОВО

Римо-католицька церква

BEREGSZÁSZ – *Római katolikus templom*

BEREHOVE – *The Roman Catholic Church*

BEREHOVE – *Römisch-katholische Kirche*

ЗАКАРПАТСЬКОЮ ШЛЯХАМИ СЕРЕДНЬОВІЧНИХ ЦЕРКОВ

БЕРЕГОВО

Римо-католицька церква

Тематичний маршрут під назвою «Шляхами середньовічних церков» був створений з метою докладного ознайомлення зацікавлених з цією винятковою клерикальною та культурною спадщиною Карпатського басейну. Цей тематичний шлях покликаний на представлення церковної спадщини середньовіччя колись єдиного історичного регіону – Північно-східної Угорщини, Закарпаття, а також північної частини Парціуму. Найвншній шлях територіально охоплює область Сабольч-Сатмар-Берег в Угорщині, повіт Сату-Маре у Румунії і Закарпатську область України, в якому переплітаються спільні історичні корені.

Середньовічні церкви Закарпаття являють собою східну межу західного християнства, тут завершується готика і починається край дерев'яних церков та ортодоксія. Бурхлива історія Закарпатського краю відображає також і бурхливе минуле церков. Багато з них було спустошено за часів татарської навали, з прориванням реформації вони одна за одною опинилися у володінні протестантів, значна кількість з них згоріла на кострі визвольної боротьби нової ери, а за радянські часи більшість домів Господніх стали музеями атеїзму. На сьогодні часи та історія утихомирились, і церковна спадщина стала туристичним видовищем. Область Сабольч-Сатмар-Берег є одним із найбагатших на середньовічні церкви краєм Угорщини, тут залишилася така багата ланка церков середніх віків, яка у своєму порозумінні являється унікальною. Церкви малих розмірів Сатмарського та Березького країв, зі зведеними біля них дерев'яними дзвіницями, збереженими до нас середньовічними фресками, розмальованими хорами, орнаментальними кесонними стелями та різьбленими амвонами, відтворюють винятковий настрій середньовічної церковної спадщини. Більша частина середньовічних церков Альфельдського краю стала жертвою татарського нашествия. Однак цей, окутаний водами, край не допускав до себе ворожечє військо, чужу культуру. Таким чином він міг зберегти в своїй незрівнянній помпезності та красі ці маленькі середньовічні церкви, які безсумнівно є родзинками цього краю.

www.temple-tour.eu

<http://www.facebook.com/kozeppkoritemplomokutja>

А *középkori templomok útja* címen született meg az a tematikus útvonal, amely a Kárpát-medencében egyedülálló vallási és kulturális örökséggel szeretné mélyrehatóan megismertetni az érdeklődőket. Ez a tematikus útvonal hivatott bemutatni a valaha egy történelmi régiót alkotó, Északkelet-Magyarország, Kárpátalja, valamint a Partium északi részének középkori egyházi örökségét. Az útvonal területileg a magyarországi Szabolcs-Szatmár-Bereg, a romániai Szatmár és az ukrajnai Kárpátalja megyén halad keresztül, amelyet behálózzák közös történelmi gyökerek. Kárpátalja középkori templomai jelentik a nyugati kereszténység keleti határvonalát, itt ér véget gótika és veszi kezdetét a fa templomok földje és az ortodoxia. A viharos történelmű Kárpátalján viharos múltja volt a templomoknak is. Sokuk elpusztult a tatárjárás után, a reformáció előretörésével sorra a protestánsokhoz kerültek, számos leégett a kora újkor szabadság küzdelmeiben, a szovjet időkben, több esetben Isten házából ateista múzeum lett. Mára az idő, a történelem megnyugodott és az egyházi örökség turista látványossággá vált.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, középkori templomokban Magyarország egyik leggazdagabb vidéke, a középkori templomoknak itt olyan sűrű hálózatuk maradt fent, amely egyedülálló. Szatmár és Bereg középkori egyházi örökségének egyedi hangulatát idézik a kisméretű templomok, a melléjük épített fa harangtoronyok, a gazdagon fennmaradt középkori freskók, a festett karzatok, a díszes kazettás mennyezetek, faragott szőszékek. Az Alföld középkori templomainak nagy része a török dúlások áldozatává vált. Ez a vizek által körbezárt vidék azonban távol tartotta magát a hódító hadaktól, az idegen kultúráktól. Így maradhattak fent páratlan gazdagságukban és szépségükben ezek a kis középkori templomok, amelyek ékszerdobozai ennek a vidéknek.

The Route of Medieval Churches is the name of the thematic route designed with the intention of thoroughly familiarising interested tourists with a unique religious and cultural heritage in the Carpathian Basin. This thematic route was created with the purpose of presenting the medieval ecclesiastical heritage of three geographical units, which formed a historical region in the past: Northeast Hungary, Kárpátalja (Subcarpathia) and the northern area of the region called Partium. The route crosses Szabolcs-Szatmár-Bereg county on Hungarian territory, Szatmár/Satu Mare county in Romania and Transcarpathia (Zakarpatska oblast') in Ukraine. A web of common historical roots ties together these three administrative units.

The medieval churches in Kárpátalja (Subcarpathia) represent the eastern frontier of Western Christianity, this is the region where Gothic architecture meets the wooden churches characteristic to the Greek Orthodox denomination. The region itself had a tumultuous history and the past of its churches constitutes no exception with regard to this observation. Many of them had been destroyed during the Mongol Invasion of Europe, the remaining ones were seized one after another by the Calvinists as the Reformation gained ground, a large number burned down during the freedom fights of Early modern history and, in Soviet times, churches were often transformed into museums for atheists. We live now in peaceful times, in a calm period of history - hence, churches became tourists' attractions.

Szabolcs-Szatmár-Bereg county is one of the richest areas in Hungary in what concerns medieval churches. A unique network of medieval churches has been preserved here. The small churches, the wooden belfries standing next to them, the medieval frescoes which still exist in so many places, the painted galleries, the richly decorated coffered ceilings and the carved pulpits evoke the unique atmosphere characteristic to the ecclesiastical heritage of the historical Szatmár and Bereg counties. Unfortunately, the major part of the medieval churches on the Great Hungarian Plain (Alföld) have been devastated by the Ottoman Turks. Nonetheless, the waterways and lakes surrounding this region kept conquering armies and foreign cultures away. In this manner, these tiny medieval churches, real jewels of this area, could have been preserved together with their unparalleled richness and beauty.

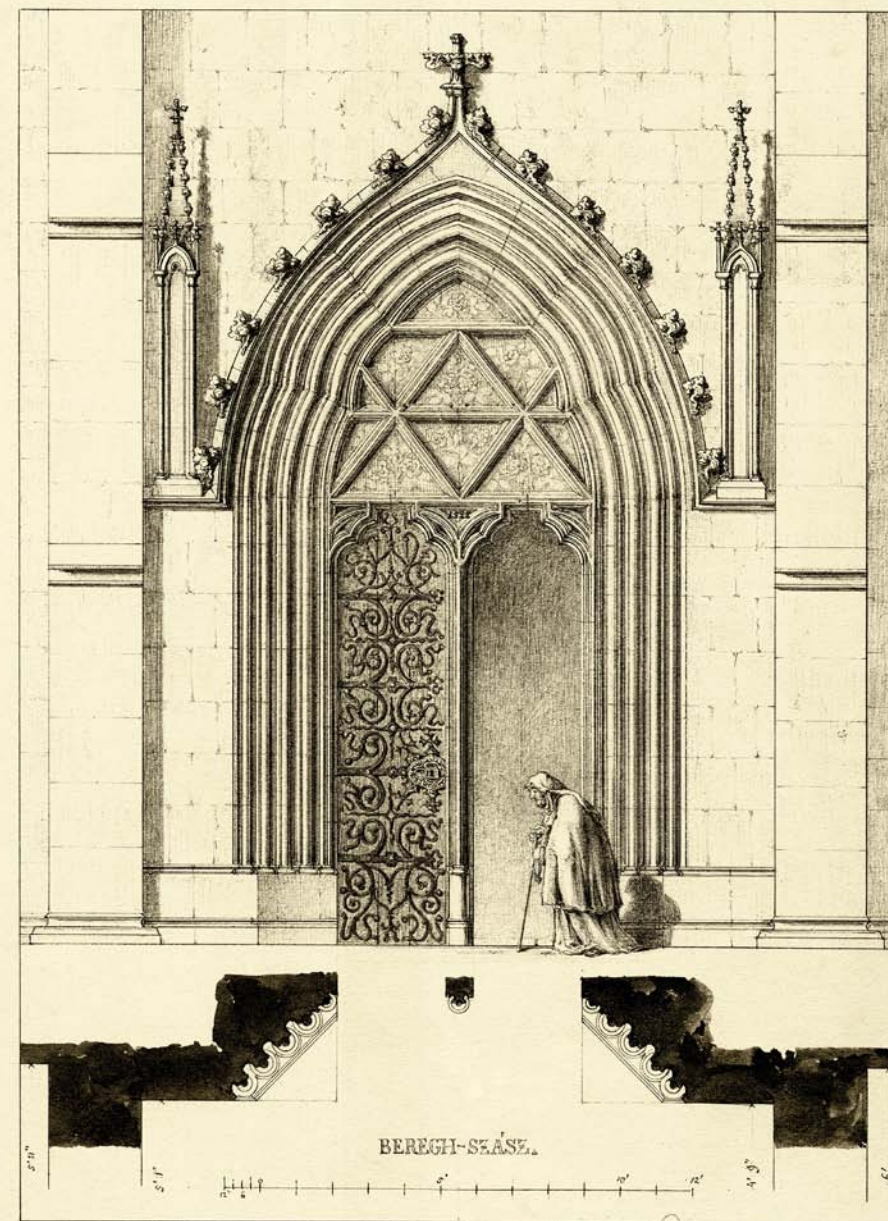
www.temple-tour.eu

<http://www.facebook.com/kozepkoritemplomokutja>

Unter dem Titel **Straße mittelalterlicher Kirchen** wurden eine thematische Tour zusammengestellt, die das einzigartige religiöse und kulturelle Erbe des Karpatenbeckens umfassend vorstellen möchte. Diese thematische Tour führt durch die einst eine zusammenhängende historische Region bildenden Gegenden von Nordostungarn, Transkarpatien sowie den nördlichen Teil von Partium und macht an den schönsten, sakralen Bauten aus dem Mittelalter halt. Die Tour verläuft durch das ungarische Komitat Szabolcs-Szatmár-Bereg, den rumänischen Kreis Satu Mare und das ukrainische Transkarpatien, ein Landstrich, der durch gemeinsame historische Wurzeln verbunden ist.

Die mittelalterlichen Kirchen von Transkarpatien bedeuten die östliche Grenzlinie des westlich geprägten Christentums, wo die Gotik endet und das Gebiet der Holzkirchen und des orthodoxen Christentums beginnt. In Transkarpatien mit seiner turbulenten Geschichte blieben auch die Kirchen nicht von den Turbulenzen verschont. Viele von ihnen wurden nach dem Tatarensturm zerstört, eine ganze Reihe wurde mit der Ausbreitung der Reformation in protestantische Kirchen umgewandelt, zahlreiche Kirchen brannten in den Freiheitskämpfen der frühen Neuzeit nieder, zu Zeiten der Sowjetmacht wurden mehrere Gotteshäuser als atheistische Museen genutzt. Heute beruhigten sich die Zeiten und das sakrale Erbe wurde zur Touristenattraktion.

Das Komitat Szabolcs-Szatmár-Bereg ist eine der an mittelalterlichen Kirchen reichsten Gegenden in Ungarn, die frühen Kirchen blieben hier in einem so dichten Netz erhalten, das einzigartig ist. Die kleinen Kirchen, die daneben gebauten Glockentürme aus Holz, die vielfach sichtbaren mittelalterlichen Fresken, die bemalten Emporen, die geschmückten Kassettendecken, die geschnitzten Kanzeln beschwören die einzigartige Atmosphäre des mittelalterlichen sakralen Erbes von Szatmár und Bereg herauf. Das von Gewässern umgebene Gebiet hielt die Truppen auf ihren Eroberungszügen und auch fremde Kulturen fern, deshalb konnten die kleinen mittelalterlichen Kirchen in ihrem einzigartigen Reichtum und in ihrer Schönheit erhalten bleiben, die architektonische Kleinodien dieser Gegend sind.

1599. est l'un de la construction, et par le plan le a petit dessin comme
le dit le Catalogue

БЕРЕГОВО

Римо-католицька церква

Одна з найвизначніших церковних пам'яток Закарпаття в певній мірі відображає значимість міста в історії краю. Засноване ще напередодні XII століття поселення¹ в 1247 році отримало значні королівські привілеї. Посвячена в честь Всіх Святих церква вперше згадується у грамоті від 1247 року, дарованій королем Белою IV. Парафіяльні священники церкви в добу середньовіччя неодноразово посідали високі місця в церковній ієрархії. Ще до того, як церква стала реформатською, кількість розташованих в ній віктарів зросла до двадцяти чотирьох. Поруч із церквою колись стояла каплиця Святого Михаїла, яка була знесена в 1846 році. Парафіяльну церкву в 1565 році відібрали послідовники реформатської віри. Пізніше церковна споруда зазнає кількох пожеж, однак після останньої, що трапилась в 1686 році, її ще довго не відбудовували. Без будь-якого покриття, із зруйнованим склепінням, церква простояла аж до 1837 року. Саме тоді на основі проєктів Альбіна Тішлера розпочалася її відбудова з дотриманням традицій готичного стилю. По завершенню реконструкції, в 1846 році відбулося посвячення церкви в честь Святого Хреста.

Орієнтована апсидою на схід церковна споруда, що височіє на березі річки Верке, є досить масштабною: внутрішні розміри апсиди приблизно сягають 19-20 × 8,5 м, а поздовжньої будови – приблизно 24,5 × 18 м. Апсида з трьома травеями завершується п'ятьма гранями восьмигранника. Біля її північної стіни знаходиться ризниця. Поздовжня частина церкви — тринефна з чотирма травеями, головний неф трохи ширший. В західній частині нефу стоїть квадратна вежа з досить товстими стінами. До західної частини південної стіни з метою надання симетричної форми фасаду прибудована каплиця прямокутної форми. Двостулкові стрілчасті вікна апсиди оздоблені масверками. Сьогодні апсида перекрита сітчастим склепінням, зведеним в XIX столітті, а під віконним отвором її південної стіни розташована сіділія.

Всередині апсиди увагу привертає розташований в західній частині її північної стіни портал значних розмірів. Згідно місцевих переказів його елементи були перевезені сюди з руїн церкви села Мале Мужієво (Kismuzsaly). На наш погляд більш вірогідно, що це західний портал колишньої каплиці Святого Михаїла. Західний фасад нефу був зведений під час реконструкції в XIX столітті. Однак зведені на його північному та південному розі циліндричні колони безсумнівно були виготовлені ще в добу середньовіччя. Основним архітектурним акцентом головного (південного) фасаду церкви є центральний портал, дводільний отвір якого з сандриковим завершенням ошатно оздоблений багатоступінчастим

архівольтом з трифолієвою аркою. Над середньою пілястрою викарбувана дата «1522». Поздовжня частина церкви сьогодні має форму античної базиліки. На стінах по периметру бачимо консолі, місця розташування яких відповідають пілястрам. Кожна травея поздовжнього корпусу перекрита нервюрним склепінням XIX століття. Сучасного вигляду парафіяльна церква набула в XIX столітті, після відбудови, яка проводилась із дотриманням до традицій готичного стилю. Найбільш ранньою частиною споруди є вежа-дзвіниця, скоріш за все лише її долішня частина. Поздовжній корпус церкви було споруджено в XV столітті, а її монументальний портал був встановлений дещо пізніше. Можна припустити, що на конкретний термін спорудження апсиди вказує викарбувана над східним вікном її південної стіни дата «1504». Видатна архітектурна пам'ятка краю слугувала взірцем при будівництві та реконструкції церков в Малому Мужієві, Великому Мужієві, Оклі, Берегшурани та Берегдароці.

¹ В історичних джерелах ці відомості відсутні.

BEREGSZÁSZ

Római katolikus templom

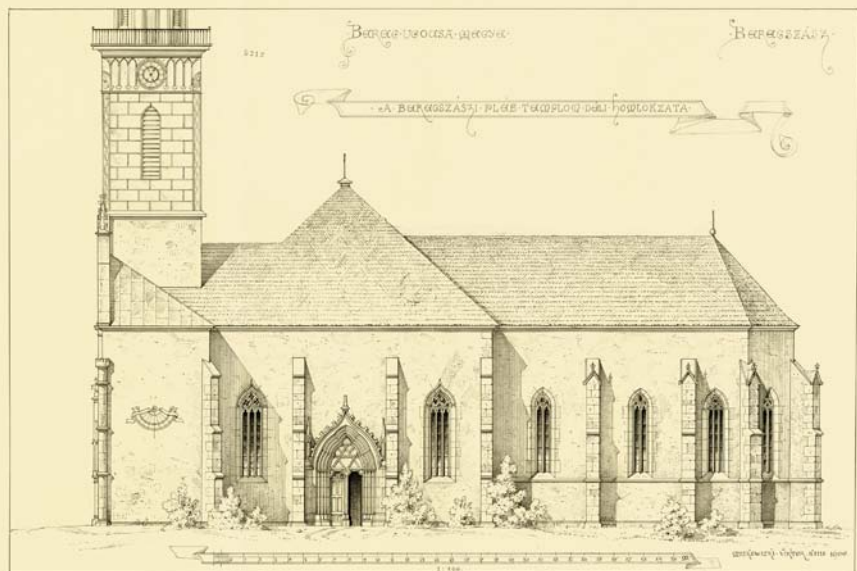
H

Kárpátalja kiemelkedő egyházi épülete tükrözi a város jelentőségét. A települést 1100 előtt alapították,¹ 1247-ben jelentős uralkodói kiváltságokat kapott. Mindenszenteknek szentelt templomáról az első adat IV. Béla király 1247-es kiváltságlevelében található. Középkori plébánosai többször főpapi státuszba jutottak. A reformációig a templomban huszonegyre emelkedett az oltárok száma. A templom mellett állt a Szent Mihály-kápolna, melyet 1846-ban bontottak el.

A plébániatemplomot 1565-ben vették el a reformátusok. Az épület ezután többször is leégett, az 1686-os tüzeset után már nem építették újjá. 1837-ig fedetlenül állt, ekkor kezdték el Tischler Albin tervei alapján a helyreállítását, amit 1846-ban fejeztek be. A templom a Vérke patak jobb partján áll, méretei tekintélyesek: szentélye 19-20 × 8,5 méter körüli, hajója 24,5 × 18 méteres belsővel rendelkezik. Háromszakos szentélye a nyolcszög öt oldalával záródik. Északi falánál két szakaszos sekrestye áll. A hosszház háromhajós és négy boltszakaszos. Nyugaton vastag falú, négyzetes torony áll. Déli falának nyugati szakaszához téglalap alakú kápolnát építettek. A szentélyablakai kétszartatúak, csúcsívesek, mérművekkel díszítettek. Jelenleg XIX. századi hálóboltozat fedi, a déli fal keleti ablaka alatt ülőfülkét találunk. A szentélybelsőben az északi fal nyugati szakaszában jelentős méretű kapuépítmény jelenik meg. A hagyomány szerint a kismuzsalyi romtemplomból hozták át, de valószínűbb, hogy a lebontott Szent Mihály-kápolna nyugati kapuját helyezték ide. A hosszház nyugati homlokzata az átépítés eredménye, nagyrészt XIX. századi eredetű. Biztosan középkori eredetű északi és déli sarkának hengeres oszlopa.

A templom fő nézete a déli homlokzat kiemelkedő dísz, a templom főbejárata, szemöldökgyámos lezárású kettős nyílását gondosan tagozott keret veszi körül. A középpillér fölött 1522-es évszám olvasható. A hosszház tere jelenleg csarnokrendszerű. A körítőfalakon a pilléreknek megfelelő elhelyezkedésű gyámok láthatók. Minden boltszakaszt XIX. századi bordás boltozat fed. A templom jelenlegi formáját az épület XIX. századi, gótizáló felújítása határozza meg. A legkorábbi épületrész a torony lehet, annak is az alsó része. A hosszház építése a XV. század második negyedében történhetett. A monumentális déli kaput utólag építették be. A templom szentélye építésének idejét jelezheti az az 1504-es évszám, amely a déli falnak keleti ablakán látható. A terület legjelentősebb egyházi építménye példaadó szerepét jelzik a kismuzsalyi, nagymuzsalyi, akli, beregsurányi, beregdaróci templomok műformái.

¹ Erre vonatkozó történelmi források hiányoznak

BEREHOVE

The Roman Catholic Church

This religious building is outstanding in what regards *Kárpátalja* (*Subcarpathia*) and, hence, reflects the importance of the town. Berehove was founded before 1100,¹ and the Hungarian king conferred upon the settlement important privileges in 1247. Its church dedicated to All Saints was mentioned for the first time in this letter of privilege issued by king Béla IV. The medieval parish priests of Beregszász often became bishops, too. By the Reformation there were twenty-four altars in the church. The Saint Michael's Chapel, demolished in 1846, stood next to the church. In 1565, the Calvinists took the parish church away from the Catholics. However, the building was destroyed later several times by fire and was not rebuilt after the massive fire of 1686. It had no roof until 1837, nevertheless, in this year restoration works according to plans made by Albin Tischler commenced. The church was rebuilt by 1846.

It stands on the right banks of the small river Vérke and impresses already with its size. The sanctuary is roughly 19 to 20 metres long and 8.5 metres wide, while the nave measures 24.5 × 18 metres on the inside. The sanctuary is covered by a triple-cell vault and is enclosed by five sides of an octagon. A sacristy covered by a double-cell vault is connected to its northern wall. Besides the nave, the church has two aisles as well; quadruple-cell vaults cover these elements. A square-based tower with massive walls is located on the western front. A rectangular chapel was added to the western section of its southern wall. The windows of the sanctuary are double lancet windows decorated with traceries. A lattice vault constructed in the 19th century covers the sanctuary and a sedilia is located below the eastern window of its southern wall.

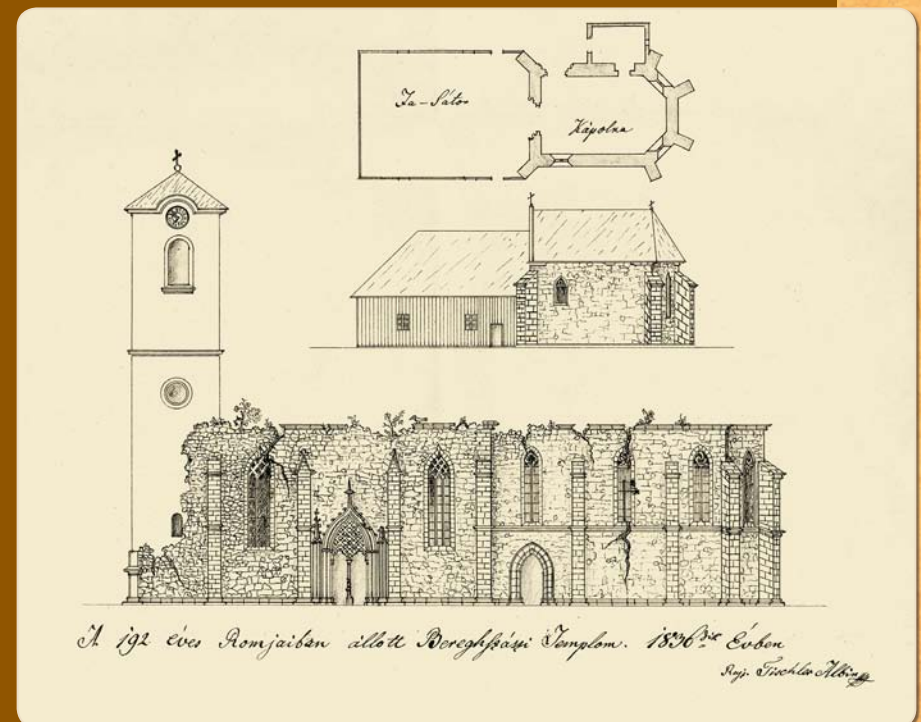
Inside the sanctuary, in the western section of the northern wall, one can see a very large portal. According to oral tradition, it was brought here from the ruined church in Kismuzsaly; nonetheless, it is more probable that the western portal of the previous Saint Michael's Chapel was transferred here. The western frontispiece is largely the result of modifications carried out in the 19th century. However, the cylindrical columns in the northern and southern corners of the nave stem certainly from the Middle Ages.

The main view of the church is the southern frontispiece, which is ornamented with a special architectural element: the main portal of the church. It is divided into two parts, canopies support the lintel and the frame is beautifully articulated. The date 1522 was inscribed above the trumeau. The space of the nave and the aisles is subdivided into bays. Canopies project from the surrounding walls in the places corresponding to piers and columns. All cell vaults are rib vaults constructed in the 19th century. The

19th century reconstruction mimicking Gothic architecture determines the church's present form and outlook. The oldest part of the church is, probably, the tower; or more precisely, its lower part. The nave and the aisles stems, arguably, form the second quarter of the 15th century. The monumental southern portal is a later addition. The date 1504 visible on the eastern window of the sanctuary's southern wall alludes, presumably, to the period when the latter part was built. The fact that this building is the most influential religious edifice in the entire historical and geographical region is shown by various architectural forms of the churches in Kismuzsaly, Nagymuzsaly, Akli, Beregsurány and Beregdaróc, which are copies of similar elements of this church.

¹ No historical sources referring directly to this fact have been discovered.

BEREHOVE

Römisch-katholische Kirche

Das herausragende Kirchengebäude von Transkarpatien spiegelt die Bedeutung der Stadt wieder. Die Berehove wurde um 1100 gegründet, im Jahr 1247 erhielt sie wichtige königliche Privilegien. Die erste Angabe über die den Allerheiligen geweihte Kirche ist in den Privilegien des Königs Béla IV. von 1247 zu finden. Die mittelalterlichen Gemeindepfarrer erlangten mehrmals den Status eines Prälaten. Bis zur Reformation stieg die Anzahl der Altäre in der Kirche auf 21 Altäre an. Neben der Kirche stand die St.-Michaelis-Kapelle, die 1846 abgerissen wurde. Im Jahr 1565 übernahmen die reformierten Christen die Pfarrkirche. Das Gebäude brannte danach mehrmals nieder und wurde nach dem Brand von 1686 nicht wieder errichtet. Bis 1837 stand es ohne Dach dort, zu dieser Zeit wurde die Rekonstruktion nach den Plänen von Albin Tischler begonnen, die 1846 fertiggestellt war.

Die Kirche steht am rechten Ufer des Baches Vérke, ihre Abmessungen sind ansehnlich: Der Chor ist ca. 19-20 × 8,5 Meter groß, das Kirchenschiff verfügt über Innenmaße von 24,5 × 18 Metern. Der dreifach untergliederte Chor wird von fünf Seiten eines Oktaeders abgeschlossen. An der Nordwand stand eine zweigeteilte Sakristei. Das Längsschiff ist dreischiffig und hat vier Gewölbegliederungen. Im Westen steht ein dickwandiger, viereckiger Turm. An der Südseite wurde eine rechteckige Kapelle angebaut. Die Fenster des Chors sind zweigeteilt, sie schmückt ein Maßwerk. Gegenwärtig besteht die Decke der Kirche aus einem Netzgewölbe aus dem 19. Jahrhundert, unter dem Ostfenster der Südwand befindet sich eine Sitznische.

Im Inneren des Chors erscheinen im westlichen Abschnitt der Nordwand Portalbauten von imposantem Ausmaß. Der Legende nach wurden sie von der Kismuzsalyer Ruinenkirche hierher gebracht, doch es ist wahrscheinlicher, dass das westliche Portal der St.-Michaelis-Kapelle versetzt wurde. Die westliche Fassade des Längsschiffs ist das Ergebnis eines Umbaus und stammt zum großen Teil aus dem 19. Jahrhundert. Nachgewiesenermaßen aus dem Mittelalter erhalten geblieben sind die Rundsäulen der nördlichen und südlichen Ecke. Die Hauptattraktion der Kirche ist der Schmuck der südlichen Stirnwand, das Hauptportal, seine faschenartige doppelte Öffnung mit Mittelpfeiler umgibt ein sorgfältig ausgearbeitetes Gewände.

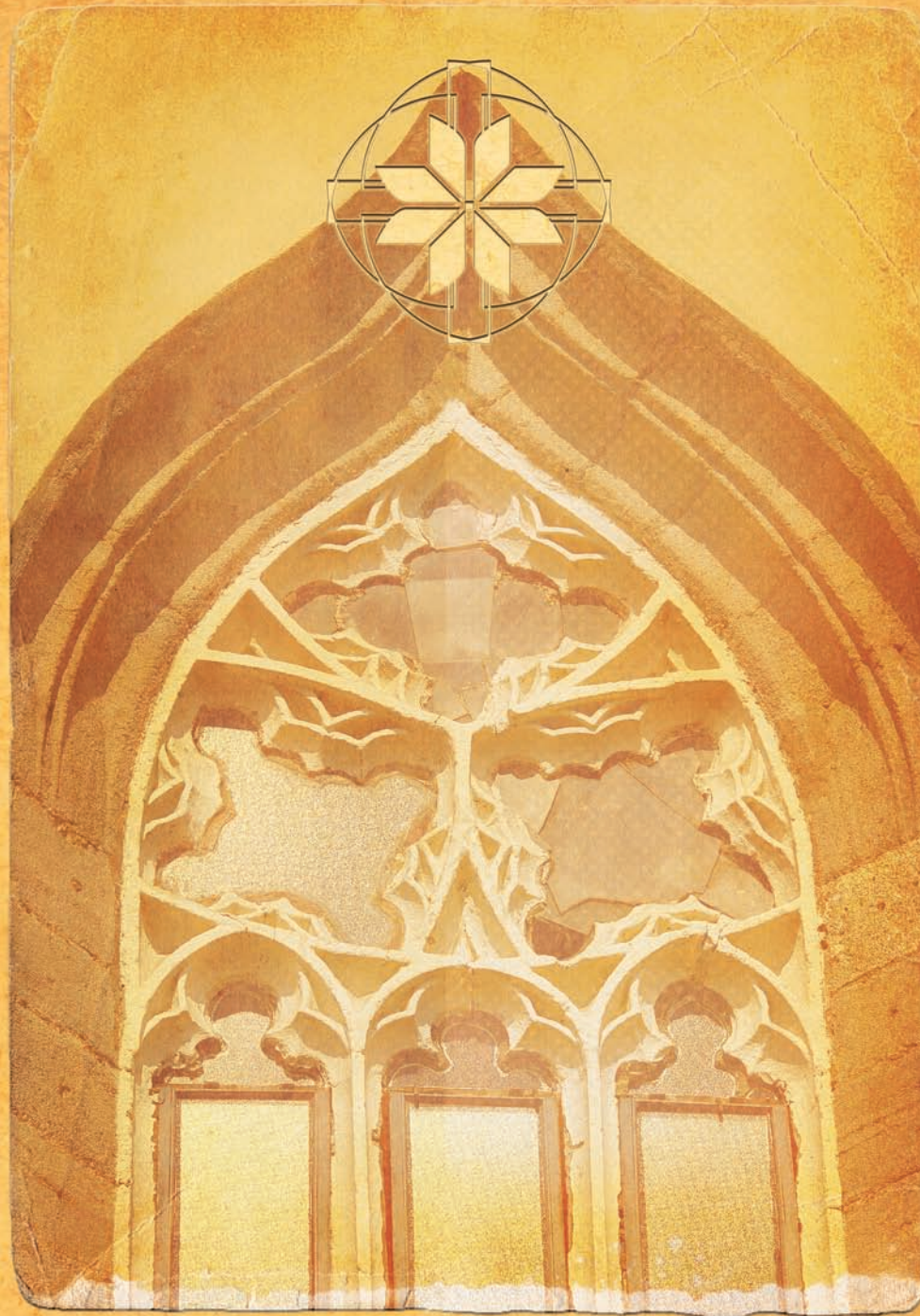
Über dem Mittelpfeiler ist die Jahreszahl 1522 zu lesen. Der Raum des Längsschiffes ist gegenwärtig hallenförmig. An den Außenwänden sind die entsprechend der Pfeiler angeordneten Stützen sichtbar. Jeden Gewölbeabschnitt überspannt ein aus dem 19. Jahrhundert stammendes Gewölbe. Die derzeitige Form der Kirche wird durch die gothisierende Restaurierung des Gebäudes aus dem 19. Jahrhundert bestimmt. Der

älteste Gebäudeteil kann der Turm, genauer gesagt, dessen unterer Teil sein. Der Bau des Längsschiffs wird für das zweite Viertel des 15. Jahrhundert angenommen, das monumentale Südportal wurde nachträglich eingebaut. Die Zeit des Baus des Kirchenchors kann die Jahreszahl 1504 anzeigen, die an dem östlichen Fenster der Südwand sehen ist. Das bedeutendste sakrale Gebäude des Gebiets dient auch als Beispiel für die Kunstformen der Kirchen von Kismuzsaly, Nagymuzsaly, Akli, Beregsurány und Beregsdaróc.

* A brosurra Papp Szilárd, Kiss Lóránd leírása alapján készült

Партнерство без кордонів

Це видання було підготовлено за сприянням Європейського Союзу. Зміст публікації є предметом відповідальності Неприбуткового ТзОВ «Агентство територіального розвитку та екологічного господарювання області Сабольч-Сатмар-Берег» та Закарпатської обласної ради, і жодним чином не може розглядатися як відображення точки зору Європейського Союзу.

Проект під назвою „Tourist route to the common religious and cultural heritages” здійснюється (вався) в рамках Програми прикордонного співробітництва ЄІСП Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2007-2013 (www.huskroua-cbc.net), і співфінансується Європейським Союзом через Європейський інструмент сусідства та партнерства. Загальна мета програми полягає у посиленні та поглибленні співробітництва між Закарпатською, Івано-Франківською та Чернівецькою областями України і прийнятими та додатковими регіонами Угорщини, Румунії та Словаччини в екологічно-, соціально- та економічно-сталій спосіб.

Європейський Союз складається з 27 країн-членів, які вирішили поступово об'єднати свої знання, ресурси та долі. Разом, за 50 років розширення, вони створили зону стабільності, демократії та сталого розвитку, зберігши культурні відмінності, виявляючи толерантність і гарантуючи свободу особистості. Європейський союз готовий розділяти свої досягнення та цінності з країнами і народами за межами його кордонів. Європейська Комісія є виконавчим органом ЄС.

Програму прикордонного співробітництва ЄІСП Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна буде реалізовано протягом 2007-2013 рр. на зовнішніх кордонах цільових країн-членів ЄС та України. Європейський інструмент сусідства та партнерства підтримує транскордонну співпрацю на зовнішніх кордонах ЄС. Загальна мета програми полягає у посиленні та поглибленні співробітництва між Закарпатською, Івано-Франківською та Чернівецькою областями України прийнятими та додатковими регіонами Угорщини, Румунії та Словаччини у екологічно-, соціально- та економічно-сталій спосіб. Спільним Органом Управління Програми є Національне агентство розвитку Угорщини. Веб-сайт Програми www.huskroua-cbc.net

Програма фінансована з фондів
Європейського Союзу

Програма прикордонного співробітництва ЄІСП
Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна